

Ingen kommunikation utan forskning – ingen förändring utan kommunikation

Elisabeth Precht

SÄRTRYCK ur Magnus Henrekson och Göran Albinsson Bruhner (red.),
IFN 1939–2014 – 75 år av ekonomisk forskning

 INSTITUTET FÖR
NÄRINGSLIVSFORSKNING

Ekerlids Förlag

INGEN KOMMUNIKATION UTAN FORSKNING – INGEN FÖRÄNDRING UTAN KOMMUNIKATION

ELISABETH PRECHT

Tredje uppgiften är en prioriterad del av IFN:s verksamhet – det vill säga att göra forskningsresultat tillgängliga utanför forskarvärlden. Det långsiktiga målet är att skapa förtroende för IFN:s forskning hos ledande beslutsfattare, experter och opinionsbildare.

Tredje uppgiften är högskolornas och universitetens uppdrag att dela med sig av kunskap, vid sidan av de första två huvuduppgifterna, forskning och utbildning. Den tredje uppgiften är lagstadgad sedan högskolereformen 1977, men återspeglades i samhällsdebatten långt innan dess.

”Min personliga inställning har alltid varit den, att en ökad kvinnorepresentation [i riksdagen] är önskvärd” skrev Ivar Anderson i en debattartikel i *Hertha* 1940. Ivar Anderson var IUI:s förste chef – 1939–1940. Han argumenterade för att fler kvinnor borde intressera sig för rikets finanser, då skulle fler kvinnor komma in i riksdagen. Ivar Anderson blev så småningom chefredaktör för *Svenska Dagbladet* och ämnet han aktualiserade skulle stötas och blötas i många år framöver.

Under årens lopp har forskare knutna till IFN/IUI deltagit allt flitigare i samhällsdebatten. Somliga inlägg är fortfarande relevanta, andra är överspelade och åter andra är lysande tidsdokument. Sett i backspegeln så är Folke Kristenssons inlägg i *Morgonbris* 1944 plågsam läsning. Folke Kristensson arbetade på IUI 1942–1946. Han besökte under den tiden Polen och berättade om hur illa den tyska ockupationsmakten behandlade både judar och polacker. ”Uppmanade av gestapomän måste judarna vid 30 graders kyla gräva upp alla gravarna... Dessa uthungrade judar, vilka närmast gjorde intryck av levande skelett...”

Det svenska utbildningssystemet har av förklarliga skäl under årens lopp engagerat många forskare på IFN/IUI. Redan 1941 skrev Axel Carlsson (sedermera

Iveroth) om behovet av ekonomiutbildning för småföretagare. 1953 publicerades boken *Företagsutbildning förr och nu* av Erik Dahmén. Göran Albinssons inlägg i utbildningsdebatten med den talande titeln ”Mediokratins minoriteter” i *Industriförbundets Tidskrift* år 1965 är en svidande kritik av en skola som han menade fungerade dåligt. Albinsson ansåg att svensk utbildning skapar ”medelmåttornas, de mediokras, förlovade samhälle”. Man satsade vare sig på de studiebegävade eller på de praktiskt begåvade.

I ett inlägg 30 år senare skrev Stefan Fölster och Johannes Bäckman (*Dagens Nyheter* 2 november 1994) att ”studie efter studie belägger att Sverige under 1980-talet halkat efter andra länder i utbildningshänseende, både vad gäller omfattning och kvalitet. Detta är en viktig förklaring till våra strukturella ekonomiska problem”. Och så är vi framme i nutiden med ständigt återkommande larmrapporter om dåliga skolresultat. I juli 2013 skrev Magnus Henrekson och Tino Sanandaji ett uppmärksammat inlägg på *DN Debatt* med titeln ”Bristande social kompetens skäl till ungas arbetslöshet”. De påpekade att ”självdisciplin, motivation, uthållighet och punktlighet är egenskaper som efterfrågas i arbetslivet” och som måste läras ut i skolan.

Temat är i mycket detsamma år 2014. Och visst undrar man om beslutsfattare verkligen inte har lärt något av det som var.

Läsare av gamla tidningsklipp inser dock snart att mycket har hänt i Sverige och världen under de 75 år som IFN/IUI funnits. Både företeelser och åsikter har förändrats, liksom vårt sätt att formulera oss. *Äro* har blivit *är* och *olikartade* har blivit *olika*. Förenklingar av språket har helt naturligt följt av utvecklingen. 1957 skrev Åke Ortmark i *Industria* om den europeiska bilindustrins insteg på den amerikanska marknaden. Ortmark förklarar att man skaffat sig publicitet ”med amerikanska metoder”. Han tillägger: ”På redaktionens skrivbord ligger ett fotografi, föreställande en känd lätt klädd filmstjärna, som behagfullt lutar sig mot en nyputsad Volvo. Det är ett anslående foto, som inte torde lämna någon bilintresserad oberörd”.

Samma kommentar i dag skulle skapa uppror på samtliga svenska ledarredaktioner och skribenten skulle frysas ut från samhällsdebatten. Motsvarande förhållande hade det sannolikt varit ifall senare års artiklar om exempelvis riskkapital hade publicerats på 1960-talet. Riskkapitalister, som vi numera är vana att se dem, hade inte varit tänkbara i miljonprogrammets funkismöblemang.

Samhällsdebatten förs i tidens anda, med nyheter som krokar att hänga argumenten på. Konstigare än så är det inte.

Under många år var tredje uppgiften något som varje enskild forskare på IFN/IUI ansvarade för. Det fungerade bra i ett samhälle där kommunikationen var över-skådlig och dessutom skedde i ett makligt tempo. Men med början på 1950- och 1960-talen blev det allt vanligare att företag och organisationer anställde informatö-

rer och kommunikatörer. Med ökade krav på inflytande och insyn växte det fram ett behov att inte bara informera utan även kommunicera med omvärlden.

Med start 2006 tillsattes en tjänst som kommunikatör på IFN. Tanken var att IFN skulle vinna på att intresset för institutet och dess forskning ökade. Samtidigt skulle bredare kontaktytor i samhället ge inspiration till forskning och enskilda medarbetare vinna på kontakter med ett nätverk utanför akademien. Dessutom skulle finansiering och rekrytering underlättas.

Redan vid den tiden var ledningen på det klara med att det är ”en tränings sak” att lära sig kommunicera. Något som sedan dess genomsyrat IFN:s kommunikation. Forskarna tränar på att skriva, tala och framträda. Allt för att på effektivast möjliga sätt sprida kunskap om forskningsresultat.

Effektivare kommunikation är ett logiskt drag i ett samhälle där informationsutbudet steg för steg blivit större och i dag är större än någonsin tidigare. Där organisationer och företag tävlar om uppmärksamhet samtidigt som medielandskapet har förändras radikalt – flykten från pappers- till e-tidning är numera en realitet. För att inte tala om de sociala mediernas segertåg över världen. Denna form av kommunikation har visserligen inte ersatt men väl reducerat öga-mot-öga-kontakten.

”Världen har förändrats” förklarar Hans Rosling, från Karolinska Institutet, i anförande efter anförande som återges på *YouTube* (t.ex. 2014), en kommunikationskanal som vi inte ens kunde drömma om för bara ett kvarts sekel sedan. Och visst har världen förändrats. Mediekonsumenterna har även blivit producenter i takt med att mediernas roll förändrats i den kommunikationsrevolution som fick vingar vid millennieskiftet. Som en parentes kan nämnas att ungefär hundra år tidigare hade en annan kommunikationsrevolution svept över världen. Från att tidningar mest lästs av samhällets elit förvandlades tidningsmarknaden kring år 1900 till ett verktyg för masskommunikation (Engblom 2013).

Få saker var bättre förr – det vill jag påstå. Även om forskningens värld i mångas ögon är långsammare och mer eftertänksam än andra delar av dagens informations-samhälle, så har den digitala verkligheten tagit över. Inte tankarna, men väl det praktiska arbetet. Det är viktigt att skilja mellan teori och praktik. Förleds vi till att låta tankearbetet styras av förutsättningarna i cyberrymden så lär världen snuttifieras till oigenkännlighet. Då hamnar vi snart i ett världsfrånvänt vakuum. Ett tillstånd som kan jämföras med den Twitterbubbla där grupper av debattörer och journalister lever sitt ”kortfattade” liv långt från vanliga människor och deras vardag.

Twitter kan ses som en slogan för att locka till vidare läsning på annat håll. Detsamma gäller förstås *Facebook* där snuttifieringen dock inte drivits lika långt. Viktigt är att de nya sociala medierna är ett instrument för att sprida kunskap om den forskning som i tidigare generationer alltför ofta samlade damm i byrålå-

dorna. Visst är det så att människor inte ändrar sig i samma snabba takt som den tekniska utvecklingen. Många är vi som tar till oss de tekniska nyheterna när de inte längre är nyheter utan vardagsmat. Men faktum är att dagens internet förbinder 5–6 miljarder enheter som beräknas vara 50 miljarder före år 2020 (Bildt och Malmström 2013). Siffrorna är häpnadsväckande och möjligheterna hisnande.

Ytterst få är de svenskar som vare sig har mobiltelefon, läsplatta eller dator. 2013 använde två av tre svenskar sin mobil för att koppla upp sig till internet. Vi blir alltså fler och fler som hämtar information eller läser på nätet utan att sitta vid en dator. Den som tvivlar kan resa med Stockholms tunnelbana en vanlig vardagsmorgon: Många passagerare lyssnar till men framför allt läser på sina mobiler eller surfplattor. Och inte bara de unga, som vi vet driver på utvecklingen mot mobila alternativ. Bland resenärerna är det betydligt fler som utnyttjar sin mobil än de som läser en bok eller en vanlig papperstidning.

”Nästan alla upp till 55 år tar åtminstone ibland del av nyheter på internet, som produceras av traditionella medieföretag. En stor majoritet läser också ibland dags- och kvällstidningar på internet (59 respektive 62 procent) och de ser på tv (64 procent), särskilt i åldrarna 26–45 år” (Findahl 2013).

Statistiken visar tydligt att vi spenderar mer och mer tid på nätet. Det är det som händer när vi kan surfa på tunnelbanan – inte att vi överger datorn. Via sociala medier kan vi till exempel hantera betydligt fler kontakter än vad som tidigare varit möjligt. Och inget talar för att denna utveckling kommer att mattas av. Kanske kommer nya generationer sociala medier att ta över från de initiala men internet är här för att stanna. Tärningen är helt enkelt kastad, som Julius Caesar uttryckte saken när han gick över floden Rubicon och insåg att det inte fanns någon återvändo.

Det här är goda nyheter – även för forskare. Vi lever i en värld där tid och rum spelar allt mindre roll. Oavsett var i världen en person befinner sig kan han eller hon ta del av nyheter, utbilda sig, kommunicera med människor på andra sidan jordklotet och sköta sitt jobb och sina affärer på distans. På det personliga planet kan man definitivt dra nytta av tekniken (under förutsättning att man lär sig använda avstängningsknapparna). Men även å professionens vägnar kan de flesta nyttiggöra den nya tekniken.

IFN producerar sedan hösten 2013 poddsändningar för radio. Det är ett av många nya sätt att nå ut utanför akademien. En rad forskare som är knutna till IFN har egna bloggar eller skriver på ekonomibloggen *Ekonomistas*. Bloggar i allmänhet är definitivt ett sätt att nå ut utanför akademien, kanske i första hand nå unga kvinnor. Av kvinnor i åldern 16–25 år läser tre av fyra (74 procent) bloggar ibland.

Att sociala medier kan sprida information och kunskap som en löpeld blev forskarna Niclas Berggren och Therese Nilsson varse i maj 2013. Deras artikel ”Does Economic Freedom Foster Tolerance?” hade publicerats i den vetenskap-

liga tidskriften *Kyklos* i april. Den 15 maj publicerade *Washington Post* en artikel (Fisher 2013) som tog sin utgångspunkt i denna studie. Journalisten lyfte fram det mått på tolerans som Niclas Berggren och Therese Nilsson använt, dvs. andelen människor som kan tänka sig att ha personer av annan ras eller homosexuella som grannar. *Washington Post* illustrerade med en karta hur det ser ut i olika delar av världen. Detta engagerade läsare. Efter ett par veckor hade artikeln kommenterats av nästan 2 200 personer, fått fler än 72 000 (!) gilla på *Facebook* och renderat fler än 5 000 tweets. Sociala medier kan alltså vara kraftfulla verktyg för att väcka människors nyfikenhet och sprida kännedom om nya forskningsresultat.

Niclas Berggren svarade i *IFN:s nyhetsbrev* på frågan vad uppmärksamheten inneburit:

– Som forskare är man inte bortskämd med att ens resultat sprids i vidare kretsar, så för oss har det lett till att många fler än vad som är brukligt, inte minst utanför vetenskapssamhället, har fått ta del av våra resultat. Ytterst vill man som forskare att den nya kunskap man tar fram ska komma många människor till godo, kanske särskilt beslutsfattare, och förhoppningsvis har den här uppmärksamheten bidragit till det. Vi har också fått en del kontakter via e-post och intervjuer i andra media till följd av inlägget i *Washington Post*.

Men forskningen då? Är inte forskningen det viktigaste? Jo, absolut. Men även förstklassig forskning som ingen tar del av, eller tar intryck av, är till liten nytta.

Professor Assar Lindbeck, som är verksam vid IFN och Stockholms universitet och som själv disputerade i början av 1960-talet, förklarar för yngre forskare att för att bli bra på sitt jobb måste man läsa tidningar minst en timme per dag. Det krävs för att få idéer och kunna ställa relevanta forskningsfrågor. Och för att forskningen ska vara betydelsefull för det samhälle vi lever i – just här och just nu.

Han fångar essensen av institutets framgångar: forskningen följer med tiden, återspeglar samhällsutvecklingen och tar sig an de utmaningar som framåtskridande för med sig.

Med kommunikation är det på samma sätt. Den är det verktyg som forskningen kan dra nytta av för att ge avtryck i samhället. Och precis som forskning måste kommunikationen följa med sin tid – reflektera samhället just här och just nu. Konstigare än så är det inte.

REFERENSER

- Albinsson, Göran (1965), "Mediokratins minoriteter". *Industriförbundets Tidsskrift*, årg. 3, nr 7, 414–415.
- Andersson, Ivar (1940), "Ökad kvinnorepresentation ett samhällsintresse". *Hertha*, årg. 27, nr 4, 93.
- Berggren, Niclas och Therese Nilsson (2013), "Does Economic Freedom Foster

- Tolerance?” *Kyklos*, vol. 66, nr 2, 177–207.
- Bildt, Carl och Cecilia Malmström (2013), ”Sprid nätfriheten till fler”. *Dagens Industri*, 22 maj 2013.
- Carlsson [Iveroth], Axel (1941), ”Hantverkets utbildningsfrågor”. *På Fritid*, nr 2, 9.
- Dahmén, Erik (1953), *Företagsutbildning förr och nu*. Stockholm: Industriens Upplysningstjänst.
- Engblom, Lars-Åke (2013), *Från djungeltelegraf till internet: Masskommunikationens historia*. Lund: Studentlitteratur.
- Findahl, Olle (2013), *Svenskarna och internet*. Stockholm: .SE – Stiftelsen för internetinfrastruktur.
- Fisher, Max (2013), ”A Fascinating Map of the World’s Most and Least Racially Tolerant Countries”. *Washington Post*, 15 maj.
- Fölster, Stefan och Johannes Bäckman (1994), ”Nytt system för utbildning”. *Dagens Nyheter*, 2 november.
- Henrekson, Magnus och Tino Sanandaji (2013), ”Bristande social kompetens skäl till ungas arbetslöshet”. *Dagens Nyheter*, 6 juli.
- Kristensson, Folke (1944), ”En lidandets väg”. *Morgonbris*, årg. 40, nr 8, 13 och 20.
- Ortmark, Åke (1957), ”Operation lilla Bilen”. *Industria*, årg. 53, nr 11, 65.
- Rosling, Hans (2007), ”The Best Stats You’ve Ever Seen”. *TED-Ed Original*, tillgänglig på *You Tube*: <https://www.youtube.com/watch?v=RUwStuAdUcI> (16 mars 2014).

FÖRFATTARPRESENTATION

Elisabeth Precht är sedan 2012 kommunikationschef på IFN. Hon har under drygt 30 år varit verksam som journalist och författare, bland annat som riksdagsreporter och senare ledarskribent och chef för *Svenska Nyhetsbyråns* inrikesredaktion. En period var hon pressekreterare hos skolminister Britt Mogård (M). Under närmare 20 år som frilansskribent i Österrike och USA skrev Elisabeth Precht bland annat krönikor för *Svenska Dagbladets* ledarredaktion samt var redaktör för svensk-amerikanska handelskamrarnas engelskspråkiga tidning *Currents*. På 2000-talet har hon arbetat på *Balans*, branschtidningen för svenska revisorer, och i första hand skrivit om politikens avtryck på revisionsbranschen. Sedan 2008 arbetar Elisabeth Precht som kommunikatör: till att börja med på Jarl Hjalmarsonstiftelsen som utbildar främst ungdomar och kvinnor i länder med demokratiunderskott och sedan 2012 som kommunikationschef på IFN.

Elisabeth Precht har författat och varit medförfattare till ett antal böcker: *Texas*

störst och bäst (Stockholm: Carlssons, 2003), *Moderata pionjärer* (Stockholm: Sällskapet för moderata kvinnors historia, 2004), *Emerich är mitt namn: Hatet, förnedringen, kärleken* (med Emerich Roth; Stockholm: Carlssons, 2005) och *Moderat föregångare, inspiratör och förebild. Britt Mogård till minne* (Stockholm: Sällskapet för moderata kvinnors historia, 2012).

Elisabeth Precht har en fil.kand. i modern historia från Uppsala universitet och har studerat historia vid University of Texas, Austin, och ekonomi vid Union County College i New Jersey, USA.